

Jani Virk

Zapiski iz podzemlja

Dostojevski visi v zraku na mogočnih jeklenih vrveh, debelih za otroško roko. Od spodaj vidim podplat njegovega orjaškega čevlja, ki počasi, grozeče kroži med nebom in mano. V bližini se prestopajo delavci v kombinezonih in nemo opazujejo moškega v žerjavu, ki iz svoje visoke kabine usmerja broneno gmoto. Na velikanskem kockastem podstavku stojita moška s čeladama in z zategovanjem vrvi poskušata zaustaviti kroženje velikega pisatelja, ki se spušča proti njima in ju bo razpljuznil v spremešano diskasto maso iz mesa, kosti in telesnih tekočin, če ga zgrabi napad bronene epilepsije in se bo hotel s svojim veličastnim stolom ihtavo spustiti na podstavek. Čez ulice veje leden veter in mi v oči nosi prah, zastave pred rusko državno knjižnico butajoče trgajo zrak, kot bi skoz njihova vlakna divjale horde tatarskih konjenikov, velikanska slika generala Žukova na desni strani stavbe ječi ob sunkih vetra. Ljudje skrivajo obraze za ovratnike plaščev in hitijo mimo po pločniku, za mano šumi ropotajoča reka avtomobilov in se po široki, valoviti cesti zgublja v daljavo, zibajoč se kot brezbrizni, lagodni kavboji v italijanskih vesternih. Podvozja enakomerno udarjajo ob grbine in v sivino pršijo roje isker.

Prijatelj Karl, s katerim sva preživela dopoldan, nekam sključeno izginja v podhod. V resnici bi moral biti pokončen in razbremenjen, tri ure je proti meni odlagal svoje težave. Spušča se med betonske plošče, sunkovito spremeni smer in izgine pod zemljo. Nad črto tal se prikažejo tri kožuhaste kučme in kmalu nato trije moški, objemajoč se čez rame.

Pridejo ven, pod srednjim zazeva praznina; nima nog, visi na vratovih kolegov, ki ga nosita. Zamazan vojaški suknjič ima navešen z odlikovanji.

Jeklene vrvi zoprno jedko zarežejo v sluh, pogledam proti Dostojevskemu, ki se je nevarno približal svojemu podstavku in z njega napodil moška z rumenima čeladama. Na čevelj se mu je spustil ptič, stopica naokrog, napol razpira krila in jih znova zлага ob trup.

Utrujen sem. Ponoči sem priletel v Rusijo, za časopis naj bi napisal reportažo ob osemstopenjetdesetletnici Moskve. Nisem si še opomogel od pristajanja v nevihti, kdaj pa kdaj mi po tankih linijah živcev zadrhti hladna praznina. Vprašanje, ali sem še živ, mogoče me je le še zadnjič osvetlilo razmehčano oko mojega spomina in me preplavilo s podobami iz zamujene prihodnosti, preden se bo izdajalsko izlilo v pozabo. Avion je padal skoz trde plasti oblakov, luč se je prižigala in ugašala, slišal sem paničen otroški jok, videl sem prste, krčevito zarite ob sedežna naslanjala, ostarelo, pretirano naličeno stevardeso, ki je lovila ravnotežje v prehodu do pilotove kabine, in skoz okence trakove kapelj, ki so vodoravno črtale zrak ob osvetljenem kovinskem trupu. Zdelo se mi je, da letalo nima moči, da bi se uprlo nevihti, krilo je divje podrhtavalo, neka velika roka je stiskala trup, da je ječal, v mirovanje srčnih prekatov je udarila visoka frekvenca motorjev, njihovo bojzljivo krhko lajanje v naravo. Nisem čutil strahu, le žalost zaradi telesa, ki mu nisem mogel pomagati. Večkrat sem se ozrl čez ramo proti repu letala, absurdno pričakujoč, da se bo med obnemelimi pijanimi ruskimi poslovneži in delavci slovenskega gradbenega podjetja pojavila ženska, ki je ni bilo v letalu.

Nenehno si domišljam, da nisem več živ. Ob vsej panični tesnobi skoraj uživam v tej predstavi. Že kot otrok sem se igral z mislijo, da sem umrl in potem opazoval strašno žalost mojih sorodnikov. Rad imam življenje, ampak ko se ga hočem dotakniti, se razprhne kot mrena iz pepela. Kaj naj? Ni me, če zakričim, tega nihče ne sliši. Razletim se v letalski nesreči, zmečka me avtomobilska pločevina in nič se ne spremeni. Niti sem niti nisem. Domišljam si, da sem živ, ničesar ne razumem. Diham neprehoden zrak črnih lukenj, poganja me vztrajnost, s kakršno se širi vesolje. Kadar se vidim na kakšni fotografiji, me zaradi očitne iluzije popadeta smeh ali potrnost, odvisno od razpoloženja.

Iz smeri Kremlja pripelje kolona dolgih, črnih limuzin. Vključene sirene tulijo v visoki frekvenci grgrajočih ropotulj. Vzдолž ceste se pojavijo policaji, ki jih prej nisem opazil, ulice se nenadoma spraznijo v sibirsko ravnino. Kolona oddivja navzdol proti reki Moskvi, nad črno pločevino se v daljavi mogočno dviguje zlata kupola nove cerkve. Hip potem so ulice spet polne avtomobilov, na drugi strani podhoda se pojavi Karl in zarit vase šepa proti najinemu hotelu. Kljub krevsanju je njegova hoja enakomerna in vztrajna, kot je vztrajna njegova bolečina. Spoznal sem ga pred tremi leti na Dunaju, od tam je kot evropski dopisnik za ameriško tiskovno agencijo poročal o novoletnem opernem plesu. Naneslo je, da nas je šla skupina osmih ali devetih novinarjev na večerjo v Grinzing. Karl je prisedel k meni, nisem vedel, zakaj je izbral prav mene. Šele po nekaj steklenicah pitnega štajerskega roseja in vedno bolj pomenljivih pogledih in pomilovalnih nasmeških kolegov mi je postalo jasno, da kot novinec v njihovem krogu prenašam nekaj, kar so že vsi vedeli in večinoma tudi ničkolikokrat potrpežljivo poslušali. Karlovo zgodbo. Na začetku osemdesetih je v New Yorku spoznal mlado švedsko novinarko Anette, zaljubila sta se in poročila. Kmalu sta dobila otroka, potem še enega. Švedinja se je naveličala Amerike, želela je bliže k staršem, Karl si je v službi po nekaj mesecih izbojeval mesto evropskega dopisnika in šla sta na Švedsko. Tam sta ostala šest let, občutek sem imel, da mi hoče Karl za vsak dan srečnega obdobja povedati, kako ga je preživel z družino in v pijanskih rosejevskih hlapih so se mi sestavljale podobe njegove žene, otrok, hiše na gričku z dolgim travnikom in švedsko in ameriško zastavo na začetku privoza, savne, psa, gugalnic, njegovih stalnih in neizčrpnih posteljnih akrobacij po soprogi, ki se je, ne da bi vedel kdaj, znašla na fotografiji med mojimi od cigaret porumenelimi prsti in sem jo zaradi Karlove zanosne, herojske žalosti držal kot podobico svetnice, čeprav bi jo bil, pijan, kot sem bil, in sledeč sočustvovanju do novega prijatelja, v navalu besa potem skoraj raztrgal, ko je ta z enakomerno žalostjo v glasu povedal, da se je nenadoma v hipu vse razblinilo. Ne more več živeti z njim, mu je rekla nekega jutra. Preprosto ne gre več. Mislil je, da se šali ali ga le preskuša. Oprosti, ne zmorem, je ponovila švedska Anette. Opazoval sem lepe ustnice na fotografiji in si predstavljal, kako izrekajo te besede, zdaj ne več samo Karlu, ampak že tudi meni, zgrabila sta me jeza in poželenje po lepi ženski, ampak, zakaj

nisi spal z njo, sem prvič pretrgal Karlov večurni monolog s celim stavkom, zakaj nisi rekel, vem, da ne gre več, jo odnesel do postelje, skril *tisto* praznino v svoje telo in tako naredil uslugo sebi in njej. Z velikimi stvarmi je treba najlahkotneje, Karl, sem rekel, to je edina rešitev, drugače te zasujejo in pokopljejo pod sabo. Nič ji nisem naredil, je nadaljeval z enakomerno, turobno bolečino, ne da bi moji lucidni, nekaj let prepozni in s stališča feminizma sporni nasveti kakor koli zmotili tok njegovega pripovedovanja, nenehno sem ji s službenih potovanj nosil darila, kadar sem bil doma, ji ni bilo treba kuhati, vsako poletje smo šli za tri tedne na Sejše, kje pa si še srečal Američana, ki bi si znal zagotoviti tako dolg družinski dopust. Ni stvari, ki bi mi jo bila lahko očitala, na vseh hranilnih knjižicah je bila sopodpisnica, in še preden so v Evropi sploh zares vedeli, kaj je to, mobilni telefon, sem ga jaz že vsepovsod nosil s sabo, samo zato, da me je lahko vsak trenutek poklicala, preverila, ugotovila mojo zvestobo. In potem ta udarec. Nikoli nisem bil nepozoren do nje, nikoli nisem zatajil v postelji. Žalostno se je sklonil nad kup pedantno oglodanih kosti svinjskih krač in jih začel zlagati po mizi, mogoče pa sem bil v postelji prezahteven do nje in sem jo s tem prizadel, je nenadoma izjavil, mogoče nisem dovolj upošteval zasebnosti njenega telesa in sem bil proti njemu usmerjen premalo pozitivno, je zastokal in se zastrmel v figuro, ki jo je sestavil iz kosti. Takrat se tega nisem zavedal, šele moj *analitik* mi je odprl oči, je rekel Karl nad masivno mizo grinziške gostilne, zaprl oči in s čelom butnil v les, da je njegova skulptura poskočila in se je ena izmed kosti zvalila proti mojemu kozarcu. Sklonil sem se proti njemu, hotel sem ga objeti in z njim deliti trdo leseno žalost. Kolega ob meni, dunajski novinar Klaus ali Hans ali kako že, me je prijel za rame in mi s prstom na ustnicah predlagal potrpljenje in tišino. Nisem razumel njegovega nenadnega posega, nič kaj prijazno nisem s svoje rame odrinil tuje roke. Obrnil sem se nazaj proti Karlu, njegov hrbet se je dvigoval in spuščal, kot bi kdo v njem vedno bolj napihoval blazino, iz njegovih ust je prihajalo cmokljajoče mokro smrčanje. Kje je končal, me je vprašal dunajski kolega, in po mojem odgovoru potrpežljivo do konca povedal, da švedska Anette zdaj že dve leti sama z otroki živi v njihovem njujorškem stanovanju, iz katerega je pred leti pobegnila v Evropo, in se iz njega umakne le za tiste dni, ko Karl napove svoj obisk, on pa se potika po Evropi, opravlja svoj posel in razširja resnico o svoji

zgodbi, ali pa sameva v svoji švedski hiši, ob steklenički zdravil proti depresiji pričakuje vrnitev svoje žene in poskuša ugotoviti, zakaj je sploh odšla.

Moški iz žerjava se nagne skoz okno kabine in vpije na delavce v kombinezonih, ki nemo opazujejo, kako se Dostojevski vrti dober meter nad podstavkom. Nihče ne zgrabi vrvi, ki sta jo spustila moška na begu pred bronanim stolom, pisatelj se zavrti na desno in potem na levo, na desno in levo, od Kremlja proti zgodovinskemu muzeju, tja in nazaj. Nekaj sto metrov nad njegovo glavo leti motorno letalo in za sabo vleče rdeč transparent, potem izgine v sive kope oblakov.

Oddahnem si, ko vidim, da je Karl zavil v stransko ulico. Sam. Končno sem sam. Prepuščen nezadržnemu izhlapevanju, panični blede pegi zavesti. Po sencih se mi plazita praznina in strah. Moj zrak sta, diham ju, da lahko živim. Na očeh čutim razpoke večnosti. Z jezikom obliznem rezino časa izpred milijonov let. V prstih čutim ničes, ki se umika širitvi vesolja, majhnega otroškega srčka, ki utripne, se napne, se pokrči in vase srka toplino. Ledeni krempljci *tiste* živali se zadirajo v mojo kožo, čutim, kako cepijo na pol atome in valovanje v njih zamrznejo v ravno črto. Razpuščam se čez mejo komaj zaznavne igličaste bolečine, cuffki duše obvisijo na votlih režah. Nikogar ni, ki bi gledal skoz moje oči, bronena gmota Dostojevskega nad mano in ljudje okrog nje se razpršijo pred zenico.

Čutim, da moram naprej, gibanje je edini način, da se svet poveže v sliko. Grem proti Rdečemu trgu, ženske ob cesti na stojnicah prodajajo spominke, izrezljane otroške svinčnike v carskih vojaških uniformah, pisane prtičke in majice z napisi ob osemstopenjetletnici Moskve. Nasproti pride mlada ženska v mini krilu in usnjeni jakni, njene dolge noge elegantno kljubujejo vlažnemu mrazu, sploh nima nogavic, mehka belina kože udari naravnost v moj instinkt, zgubljen pod plastmi podalpskega zanikanja življenja, v spomin mi špricne vonj vlažnega ženskega telesa, drstljivi zdrs ribe skoz koščen prehod, milijončki orehovit lupinic, ki se zibljejo na mesečini, manično drgnjenje lesenih palčk, da iz nič preskoči iskra, da se ogenj vžge. Nekaj korakov od mene je še, obrne glavo, pogleda me, si vzame čas, ocenjuje, ne da bi spremenila izraz na obrazu, niti hladno niti radovedno, niti *kaj* niti *nič*, nenadoma spet čutim, da obstajam, v patetični obliki brezbriznega pohajalca, znova najdena prisebnost se mi seli v koticke

ustnic, ki se nasmehnejo, ampak prepozno, ker je ženska ravno hip prej odmaknila pogled in sam pred sabo nečimrnost rešujem tako, da se pretvarjam, kot da v zoprnem mrazu le raztegujem otrple lične mišice, čeprav sem se bedasto nasmihal v prazno.

Moja ljubljanska prijateljica ni govorila resnice, to je zdaj jasno. Vse Rusinje imajo frizure *á la Mimi*, mi je rekla v kavarni dan pred mojim odhodom, in oblačijo se, kot se je moja mama v sedemdesetih. Ne vem, kaj mi je hotela s tem povedati, ampak to preprosto ni res. Sprašujem se, kje je to vzela; navsezadnje je bila sama poleti dva tedna v Moskvi, najbrž je nenehno gledala v tla, v svojem hotelu listala stare ruske revije, ali pa je zaznavala samo moške. To je navsezadnje povsem v skladu z njo. Nimfomanka je, hude in najhujše vrste in nikomur ne delam krivice, če priznam, da je ne razumem. Hodim čez ploščad z novim vodomatom na sredi in jo vidim, kako v ljubljanski kavarni sedi pred mano in s prilizljivim glasom govori opolzlosti, slabič sem, dva meseca sem živel z njo in poznam njene najbolj črne skrivnosti in najbolj nemogoče izpade, hkrati pa me pri mojih skoraj štiridesetih letih še vedno lahko z nekaj neokusnimi besedami porine v tesnobno bedasto hotljivost. Ve, da zdaj živim z drugo žensko, saj je njena sodelavka, govori, da se bo poročila s petdesetletnim človekom, ki ga poznam iz časopisov in je znana ponesrečena kreatura, ker jo, tako ona očitajoče, končno nekdo obvlada, takoj nato pa zabrblija, da me bo malo stisnila s svojimi mišicami, ko se vrnem iz Rusije. Kadar hoče biti intimna, poudarja svoje mišice, včasih je bila baletka in tam spodaj na vrhu obeh stegen, kjer jo tanka brazda razkolje in loči na vzhod in zahod, na levo in desno, se zna oprijeti moškega, to je čista resnica; še bolj pa je res, da te mišice uporablja pogosteje kot srčno, na katero se ne prime nobeno pravo čustvo. In kar je najslabše: to, da sem bil v zrelih letih lahko nekaj mesecev zaljubljen v takšno žensko, pove vse o moji čustveni in vsakršni zrelosti. Ne poznam tega sveta, slabo presojam ljudi, pojma nimam o ženskah.

Zaidem v tok množice, ki me odnese s sabo po širokih stopnicah in potem po poti ob kremeljskem parku, roke prekrížam čez trebuh, da zaščitim dokumente in denar v prsnem žepu, gmota tujega mesa se privije obme in me spuščča, naredim dva tri korake po majhni čistini in se sprijemam z gmoto, ki me zgrabi z vseh strani in nosi mimo stojnic s sladkarijami, hitro hrano in kičastimi predmeti. Na meji mojega telesa so ljudje, ki jih

nisem nikoli videl in se tudi zdaj nočem ozreti po njih, svojo intimnost varujem z otrplim, brezbržnim pogledom v hrbte pred sabo. Oživim šele, ko se pot razširi v velik trg z mogočnim generalom na konju, na levi strani je velikanski ekran, pred njim stoji množica in gleda ameriško reklamo za pepsikolo. Zavijem na desno, proti ozkemu grlu podhoda, ki pelje do Rdečega trga.

Tu je hodil prah zgodovine, razbohoten pod imeni Ivan Grozni, Lenin in Stalin, zlizan, umazan tlak, na katerem sedi stara brezzoba ženska s križem v roki in prosjači za denar, jih je preživel. Grem po sledi moških glasov, ki skoz razžirajočo jesensko vlago mehko plivkajo v moja ušesa, izognem se beračem, ki nenadoma z vseh strani zadržajo proti meni z razprtimi dlanmi, po stopnicah se vzpnem v kapelo. V kotu stojijo pravoslavni menihi, v temi vidim le blede pege kože med njihovimi bradami in črnimi oblačili, na steni je nekaj šibko osvetljenih ikon, pred njimi klečijo stare ženice, prižigajo sveče in žlobudrajoče molijo.

Vdihavam zatohli vonj sveč, opazujem dimne spirale, ki se dvigajo v zrak, poslušam zvenenje plasti zraka, po katerih potujejo moški glasovi. V zlatih krljih ikon trepetajo odsevi plamenov, dim prodira vame, vztrajna pobožnost me odnaša v spomin, otrok sem, zunaj je noč, z dedom sediva v podeželski cerkvi, prastara ženica nama v hrbet drdra rožni venec, na živce mi gre, cukam deda za rokav, da bi odšla ven. Ne meni se zame, nepremično sedi z rokami na kolenih, oči pod njegovimi debelimi očali so zaprte, vame leze domačen vonj sivke iz njegove obleke in topljiva opojnost dima iz sveč, ki gorijo ob stranskem oltarju. Sedem let imam, mislim na sošolko, ki mi je med poukom dala pomarančo, naslednji dan ji bom pokazal svoj album, lahko si bo izbrala kakšno mojo sličico, samo ne najboljšo, pustil jo bom doma, ali pa bi mogoče cel album pustil doma in ji kar vrnil pomarančo, in tako naprej, in strah pred učiteljico, ki je nenehno tulila name, ne da bi razumel, zakaj, in zadrega, ker mi je pri telovadbi nenehno tlačila majico za telovadke, da so drugi videli moje spodnje perilo, in tako naprej, dokler ni nenadoma vsega tega zbrisal vonj, ki me je do konca napolnil in me uspaval, tako da sem prvič razumel, kaj misli ded, ko pravi, da greva obiskat Boga, to mehko, rdečkasto svetlobo na zenicah, toplo roko, ki pride z dimom in zapira oči.

Stojim za hrbti žensk, vosek polzi po svečah, se na lesenih policah nabira v lužice in trdi. Vame vdira žlobudranje ruskih molitev, kot členasti trakovi frfotajo skoz mojo zavest, vidim jih, slišim jih, od časa do časa ob posameznih besedah kakšen izmed njih nabrekne kot boa, ki je pojedla slona. Kadar se ga temeljito napijem, razumem jezike, o katerih v resnici nič ne vem, to sem s steklenico viskija v roki že nekajkrat doživel pred televizorjem v nizozemskih, portugalskih ali švedskih hotelih. Nikoli pa si nisem predstavljal, da lahko povsem trezen toliko razumem rusko. Z rokama, prekrizanima čez trebuh, se prestopam po kapeli in tu in tam polglasno ponovim kakšno besedo iz molitev stark. Šele zdaj vidim, da ob leseni pregradni steni, na katero so obešene ikone, sloni moški in me opazuje. V njegovi drži je nekaj grozečega, zdi se mi, da bo vsak hip planil proti meni; pretvarjam se, da ga ne vidim, počasi se obrnem okrog, naredim nekaj razmišljenih korakov in potem urno zavijem proti vratom. Čutim, kako me v hrbet reže hladen pogled, kot laser prodira v moj skelet in se ovija okrog njega. Med vrati se še zadnjič ozrem, vendar v temini prostora vidim lebledorumene jezike sveč. Sunkovito zaprem težko leseno krilo in se pomešam med množico.

Dopoldne sem že petič ali šestič poslušal Karlovo zgodbo. Do potankosti enako kot vedno, z razvlečeno herojsko lamentacijo, ki nikogar ne zadene. Najprej je kazalo, da mi bo tokrat prihranjena, hodila sva po trgovinah v središču Moskve in Karl je razigrano ugotavljal, da se med vsem tem zahodnim blagom v velikih pasažnih nakupovalnih centrih počuti kot v New Yorku. Nameraval je kupiti kučmo, dolgo je trajalo, da sva sploh našla kakšno trgovino z ruskimi izdelki. Lepa, mlada prodajalka je govorila sijajno angleščino, skakljala je okrog Karla, brbljala in mu na glavo natikala kožuhasta pokrivala. Izbral je dolgo cilindrasto sivo kučmo, s svojo temno poltjo in dolgim, na koncu odsekanim nosom, je bil videti kot kakšen Jud s predvojnih razglednic. Ne navsezadnje tudi je Jud, mi je nekaj pozneje povedal med umazanimi nihajnimi vrati, ko sva se vračala nazaj na ulico, njegova mama je bila rojena na Poljskem in je konec tridesetih let pred nacisti pobegnila v Ameriko. Z nekaj obleke, svečniki in posodja, komaj še pravi čas.

Nikamor se nama ni mudilo, pohajala sva po ulicah, Karl se je ustavljal pred vsako izložbo in preračunaval cene iz rubljev v dolarje, v razhojenih

supergah, dolgem modrem plašču in podolgovati kučmi nad poraščenim obrazom je bil videti kot absurdna športna variacija kakšne Chagallove figure, žalosten, radoveden in smešen. Vesel sem, da se spet vidiva, je kdaj pa kdaj vrgel proti meni, me potrepljal po hrbtu in odšepal naprej. Ima redek talent, da se mimogrede zaplete v pogovor s povsem neznanimi ljudmi, ustavljal je domačine in z njimi kramljal v mešanici ruščine in amerikanščine, se smejal, mahal z rokami in se lahko prestopal; ne vem, ali sem ga že kdaj videl tako živahnega in razposajenega. Ko sva hodila od Boljšoj teatra do Lubjanke, pa se je nenadoma presukal, odvihal si je ovratnik plašča navzgor do polovice obraza, zavzdihnil in začel hoditi tik ob meni. Poleti sem bil tri tedne v New Yorku, pa je nisem videl, je začel počasi, s spremenjenim, turobnim, vendar vztrajnim glasom, ki je napovedoval dolgo nadaljevanje. Vedel sem, kam meri, zakrehal sem, da bi bilo videti, kot da ga nisem slišal, glej, tja noter so odvedli Solženicina, sem z roko pokazal proti Lubjanki, si bral tisto njegovo knjigo *Prvi krog*, jebemti, kar vidim, kako se pred stavbo ustavljajo črne limuzine in ven bruhaajo uklenjene ljudi. Preden sem šel, sem z njo govoril po telefonu, obljubila je, da me bo počakala, je rekel in premolknil, veš, o kom govorim, ne?, me je potem vprašal z nepotrebnim, preiskujočim pogledom. Hitro sem prikimal, na tisoče, na stotisoče, na milijone ljudi so mučili v teh zaporih in jih pošiljali v smrt, sem rekel, zdaj pa so videti kot meščanska uradniška stavba; poleti najbrž z oken visijo rože. In veš, kaj je naredila, je z monotono bolečino nadaljeval Karl, ko sem se jaz s taksijem peljal od letališča proti stanovanju, se je ona iz stanovanja odpeljala proti letališču in potem kdove kam za tri tedne, doma pa sta me pričakala otroka in vonj po njej. Vsepovsod ga je bilo polno, prve dni sem mislil, da bom znorel. Vse ti moram povedati, da boš sploh razumel, zakaj me to tako prizadene, je skoraj zarotniško potihoma zastokal proti meni, in začel svojo zgodbo, ki sem jo že poznal do potankosti.

Rdeči trg je zamejen z nizko pomično ograjo, pred njo stojijo varnostniki in ljudi usmerjajo v stransko ulico. Zvečer bo na trgu otvoritvena slovesnost, Rusi se najbrž bojijo, da bodo Čečeni poslali v zrak njihovega predsednika in druge udeležence otvoritve. Stopim proti odprtini med ograjami, pomaham varnostniku, kot da je vse v redu, začudeno mi odmaha in nič manj začudeno ne grem mimo njega. Nihče me ne ustavi. Korakam

po praznem velikanskem trgu, majhen človeček, obkoljen z visokimi stenami in pokrit s sivo gmoto neba, stopam mimo Leninovega mavzoleja, ki leži pred kremeljskim zidovjem kot prijazna pasja uta, hišica iz lišajasto opečnatih in črnih granitnih lego kock, v kateri je otrpel prah zgodovine, živ mrlič, brezsravno podaljšan v negibno prihodnost. Ne ustavljam se, bližam se železni konstrukciji, na katero delavci pritrjujejo žaromete, televizijska ekipa se mota okrog reportažnega avtomobila in se pripravlja za večerni prenos. Na koncu trga je velik pokrit oder, na njem sedijo glasbeniki in vadijo za nastop. Oblečeni so po domače, na sebi imajo plašče, bunde, pisane kape, visoke zimske čevlje, zaviti so v šale; v obleki je le dirigent, majhen možicelj, ki s hrbtom proti meni dela sunkovite, poudarjene gibe v obe smeri, kot bi hotel po mrzlem zraku razvleči komaj slišno testo glasbe. Pred mano je petnajst ali dvajset praznih vrst stolov, povsem spredaj sedi nekaj ljudi in posluša vajo. Iz reportažnega avtomobila prihaja nenaravno cvilenje Michaela Jacksona, orkester še ni priključen na ozvočenje in ne slišim, kaj igra. Naprej grem, glasba mi prihaja nasproti, vidim, kako moški za klavirjem zanosno počasi udarja po tipkah, kot bi iz svojih prstov na slavnosten obhod pošiljal paradne konje, violinisti pa zadaj šivajo tekočo toplo zaveso. Ne spoznam se na glasbo, ampak to pa že vem, da stopam v klavirski koncert Čajkovskega, trkanje tonov na mejo božjega ušesa. Usedem se v drugo vrsto, opazujem glasbenike in poslušam.

Dirigent ves čas ustavlja vajo in tuli na posamezne oddelke, brez potrebe, se mi zdi, in dvakrat ali trikrat protestno zažvižgam, ne da bi se kdo zmenil zame. Zebe me, kovinsko ogrodje stola je ledeno, čutim, kako mi s pikljajočo ostrino prodira v stegna. Za orkestrom se dvigujejo v zrak storžasti opečnati stolpi in hruškasti zvoniki cerkve Vasilija Blaženega, prepleteni z zeleno, belo in zlato barvo, iz tal ali od mavzoleja prihaja do mene zoprn vonj po trohnenju. Vem, da si umišljam, tanka opna moje zavesti je preveč raztegnjena in popušča, nič sem, ki ga veter razpiha na vse strani, prhka pest zemlje, iz katere se luskinasto luščijo okruški besed, razdražena kepa pepela, ki panično išče vonj po cvetovih marelice in pokošeni travi. Po zraku odzvanja visoka frekvenca, mi prebija ušesne membrane, vidim jo, kako cikcakasto vijuga po teminah vesolja in neslišno prebija komete, planete in zvezde, kako šiva praznino na robu vesoljnega izdiha. Cerkvni stolpi dihajo skoz reže med obroči glinastega mesa, oživljajo v mehka

klobučasta bitja, mogočna stavba se spreminja v toplo ždečo žival, ki se bo nenadoma zganila in se sprehodila čez trg.

Orkester vztrajno vadi v mrzel zrak, toni mehčajo brezobzirno ostrino prihajajoče zime. Ne čutim svojega telesa, le čudno, prazno bolečino v območju ledvic. Nihče se ne obregne vame, tu in tam mimo mene pridrsa kakšen tehnik s kablom ali orodjem v roki. Pogledam na uro, približuje se tretji. V hotelu me čaka Karl, da greva skupaj na kosilo; ne bova šla, prepozen sem, pa tudi nimam moči, da bi tudi še popoldne prenašal njegove vztrajne, brezkončne lamentacije. Smili se mi, ampak kdaj bi se tudi jaz lahko zasmilil njemu. Šele ko vstanem, občutim, kako globoko je mraz prodrl vame. Iglíčast hlad me piklja v belino kosti, drgetam v zoprni, jedki frekvenci, počutim se, kot bi bil znotraj sešit z ostrim, nacufanim sukancem. Ledene sveče nog tuje visijo pod mano, poskušam jih spraviti v tek, štorasto se s čevlji zadevam ob robove tlakovcev. Glasba se vedno bolj oddaljuje, zastaja v zraku in razpada, kmalu slišim le še nepomembno plivkanje svojih korakov po praznem Rdečem trgu. Nič ne premišljujem, uho imam nastavljeno na utripu srca, poskušam ujeti zven kakšnega čustva. Ničesar ni, jebemti, sem zmrznil, jebemti, je z mano konec, sem se spremenil v samohodno gmoto mesa, ki se je med svojim padcem v prah za hip zagledala v glaževini zrcala?

Odtavam s trga, hlodaste noge s težavo spravim čez železno pomično ograjo in se pomešam med ljudi. Skoraj, da se med njimi nenadoma počutim prijetno, v tej brezimni, tuji toploti začutim žalostno, mesnato solidarnost živali, noga ob nogi, hrbet ob hrbet, trebuh k trebuhu, koža na kožo. Nerodno mi je, ne gledam naokrog, počutim se, kot da so me zalotili, razkrili, smešno kreaturo, ki je zbežala na čistino in se je potem štorasto prihulila nazaj. Angel ali žival, saj je vseeno, meso ali duh, pes ali mačka, večnost ali trenutek, vse je na drugi strani enako, signatura popolnega, večnega ničā, balonastega izpuhca mehkega, kepastega kozmičnega zajčka. Ne vem, kam se vije množica, nikjer se nič ne dogaja, dva tri kilometre hodim med človeško gmoto, ne da bi kar koli pomislil. Krmarim v toku ljudi, hodim za hrbti, stegni in srajcami, ki kukajo izpod prekratkih suknjičev, za dolgimi kožuhastimi plašči. Z drsajočimi vpadi se gnetem v vrzeli, ki nastajajo med maso ljudi kot mehurčki v vodi, dovolj imam, preveč, iz sredine poskušam priti na obrobje. Kremlja ne vidim več, le še visoke stavbe z

umazanimi stekli, ki izginjajo v sivino neba. Prostor okrog mene se širi, nenadoma spet lahko stopim v ritmu svojih korakov in skoraj stečem v stransko ulico. Na majhnem hribčku na levi se med strašno sivino blokov in neba pojavi majhna cerkvena s svežim belim prepleskom in svetlomodrim zvonikom. Pred njo na zadnjih tacah sedi kosmat pes in gleda v daljavo, v svojo pasjo geografijo. Mogoče sta cerkvena in pes iz plastelina, postavljena v zenici moje domišljije, ne vem. Stopam naprej, izginem v lesen tunel, izogibam se tramovom, s katerimi je podprt zidarski oder, ki se vije ob nizkih trinadstropnih blokkih.

Na koncu prehoda nekdo sedi na zaboju ali narobe obrnjenem čeburu, zavrt v šale, zgubljen med krpami plašča in zaplatami cunj. Šele ko sem že skoraj tam, razpoznam staro žensko, ki se zdrami iz svoje negibnosti. Zazre se vame, izproži noge, da mi prepreči izhod, in z roko seže za robove svojih cunj. Gledam jo, z visokim korakom prestopim njene noge, da se ne ujamem v ohlapnine od moljev razjedenih trakov, vidim, kako na plano potegne revijo in jo pomoli proti meni. Na razcufanih rokavicah, iz katerih štrlijo ven porumeneli prsti, leži obledela pornografska revija, koščen moški z dolgimi zalizki in poraščenimi ramami se od zadaj zaganja med ritnice ženske, ki v ustih drži redkev ali jagodo in brezbrizno lista knjigo pred sabo. Čez naslovnico revije se razteza napis v cirilici, ne trudim se, da bi ga razbral, zasmejim se ženski, odkimam in grem naprej. Vpije za mano, njeno nerazumljivo moledujoče stiskanje glasov me zaustavi, ozrem se in vidim, kako mi iz majhnih žepkov na notranji strani plašča ponuja različne vrste cigaret in še druge revije. *Kaj naj*, rečem na glas, ne vem komu, ne sebi ne njej, nekemu tretjemu razsodniku, razširim roke, še enkrat odkimam in se odpravim naprej po ulici. Gola telesa, mehanski aparat prodiranja v aseptična mesovja, voajersko sodelovanje s poltenim jezikom domišljije, to me že dolgo ne zanima več. Pred nikomer več ne bežim, nikogar več mi ni treba srečati.

Potikam se po prazni ulici, nikjer nobenega avtomobila, nobenega človeka ali živali, tišina je skoraj neresnična. Le od nekod iz tal ali sivih oblakov prihaja odmev bučanja množice, pritajeno brbotanje vzklikov, ploskanja in žvižgov, ki je mogoče samo jezik vetra, zaganjajočega se v prazen horizont ulice. Ura je šele nekaj pred tretjo, ne razumem, kam so se pogreznili vsi ljudje, jih je posrkal vdih nevidnega mesojedega bitja,

jih je zbrisal zamah ponorelih atomov, so postali redkejši od tal in so poniknili v zemljo? Stopim z asfalta, zadržam čez umazano rjavo zemljo majhnega parka, ki hira v kotu stičišča dveh ulic in grozeče zabada v zrak polomljeno šibovje redkih grmov. Proti meni leti čuden bel ptič, pojavi se kot umazana bela pega, postaja vedno večji in frfotajoče kroži proti meni. Z roko si moram zavarovati obraz, šine mimo moje glave in za mano tleskne na tla. Ozrem se, v trdem rjavkastem prahu zemlje prepoznam s trakovi ovešen avionček iz papirja. Ko že pridem iz parka in spet hodim po grbinastem asfaltu druge osamele ulice, na edinem balkonu starega, osem ali devet nadstropij visokega sivega, vase zaprtega bloka vidim kakšnih deset let starega fanta, ki na rob ograje navezuje dolge trakove iz papirja.

Utrujen sem, noge me bolijo, vendar se nočem vrniti v hotel. Telo hodi samo od sebe, brez mene, mimo mene; tako bo, se mi zdi, nekoč šlo skozi režo v neskončno mlečnato belo pokrajino in se tam počasi luskinasto skrhalo, se razpustilo v sence mlečnate beline, prešlo v tanke krlhlje praznine. Vidim črte, točke, valovanje, tiho frekvenco zakopane bolečine, razbrazdano plahutanje vznemirjenih trepalnic, uporno razgrajanje silovite pozabe, trkljanje mehurčkov spomina po neskončnem traku pozabljenja. Diham otrple, naperjene ježke opustelih atomov, po grlu se majhni kosmi praznine nalagajo v zoprno mrzle obloge prahu. Preklinjam vztrajno, patetično pego spomina, ki mi poplesava pred očmi in me zasipava s smešnimi, obledelimi odbleski.

Karl zdaj najbrž že končuje kosilo, stavim, da si je s svojim herojsko žalostnim obrazom v hotelu našel novo žrtev, kakšnega poslovneža, ki ga je nič hudega sluteč pripustil k sebi za mizo, zdaj pa že živčno pogleduje na uro, si z robcem briše prepoteno čelo in premišljuje, kako bi pretrgal tok tujčeve vztrajne pripovedi in pobegnil. Kot sem navsezadnje pred njim pobegnil jaz, ko sva iz središča mesta skupaj hodila proti hotelu in sem nihajočo gmoto Dostojevskega le izrabil za trik, da sem mu lahko ušel čez cesto in ga predtem še hinavsko potrepjal in zabrbiljal, da se dobiva v hotelu pred kosilom, čeprav mi je bilo že medtem, ko sem to izrekal, povsem jasno, da se želim do večera vsekakor izogniti škropljenju z njegovo vztrajno žolčno bolečino in si bom popoldan vzel zase. Človek hoče imeti v življenju kdaj tudi mir, jebemti, da se kaos in absurd umirita, da se umakneta v puhaste oblačke spomina in zlagoma dežujeta na razgrete brazde

bolečine. Ki večinoma ni drugega kot samoljubje, patetično prekrivanje velike praznine, skrite v sredi telesa. In tako naprej.

Med bloki je nekaj manjših hiš, ena izmed njih je lepo prenovljena, ustavim se in se v nekaj poskusih pretolčem skoz cirilico s tablice ob vratih. Tu je živila Marina Cvetajeva, preberem, *o, pogledjte, kako so temna stoletja odstranjena*, dodam, *kako so njena krila ranjena*. Zdi se mi, da iz stavbe skoz okno ob robu hiše pogleduje ženski obraz, čutim ga v kotu očesa, na licih in sencah, ko pogledam tja, se umakne, vidim le tloris zaledenele skulpture, suho cvetje med šipami in majhno, v okno vgrajeno prezračevalno okence, ki se odprto premika v vetru. Prižgem cigareto, vztrajno boljčim v okvir in čakam, tu in tam se mi zazdi, da je ženska za hip pogledala skoz drugo okno, sunkovito švignem tja s pogledom, vendar zamudim, ujamem le še sled podobe, oddaljen vonj obraza, razkuštrano senco silhuete. Nisem pretirano načelen človek, čeprav se zakolnem, da se ne premaknem, dokler je ne zagledam, se kmalu naveličam, frcnem cigaretni ogorek v zrak in se odpravim naprej. Bučanje množice mi prihaja vedno bliže, v valovih se spušča nadme in se izgublja v mulasto, umazano tišino tal. Pridem do majhne trgovine na križišču ulic, pred njo so zabojčki s sadjem, za velikim steklom na polici stojijo platenke kokakole, pepsija, oranžade, tuje prodirajo v sivino, kot sibirski tiger v Saharo. Lačen sem, stopim do trgovine, kupim vrečko trajnih kislih štručk, malo platenko oranžade in odidem naprej. Izognem se staremu tovornjaku iz petdesetih ali šestdesetih let, ki priropota po ulici in iz zarjavele cisterne naokrog škropi penasto razkužilno tekočino, začutim jedek, oster vonj kemikalij, poskakujem čez jezike potočkov penaste umazanije. Približujem se visokim stolpnicam in betonski steni manjše stavbe, najbrž banke ali trgovine, pred katero nemo, nepremično stoji petnajst ali dvajset moških. Tu in tam se kakšen nenadoma zagiblje in odide, kot bi ga sprožil neviden prst. Šele ko pridem bliže, vidim, da mokrijo po steni, in med njimi zagledam tudi ženski, ki si po moško lajšata pritisk v mehurju. Izognem se jim v loku, stopim skoz ozek prehod med stolpnicami in zagledam človeško steno, ki stoji vzdolž Novega Arbata in v valovih zahrumi v navdušenju. Približam se, vidim, da se na široki aveniji, osem- ali desetpasovnici, nekaj dogaja, skočim na klop, ki se vije okrog droga javne razsvetljave, in se dvignem nad človeško steno. Iz centra po cesti prihaja nepregledna množica ljudi, se pomika mimo in se oddaljuje po Novem

Arbatu, dlje, kot seže pogled. Nekaj časa nemo opazujem prizore pred sabo, akrobate v kavkaških nošah, ki po asfaltu v verigi delajo premete, salte in kolesa, ženske v sibirskih oblačilih, ki plešejo med neskončnima človeškima stenama in se pomikajo naprej, mečevalce, žonglerje, tigra v kletki na kolesih, obkroženega s kamasutrskimi plesalkami, črnice v mehkem tamtamovskem prehodu, na stotine različnih noš, rokohitrstev, spretnosti in običajev, potem me potegne v butajoče karnevalsko brbotanje energije, luščim se, kot garjav pes zgubljam kraste, postajam lažji od svoje slovenske teže, telo se začne premikati samo od sebe, gibljem se v ritmu glasbe in plesalk in mečevalcev, maham naokrog in se režim kot bebec, srečen božji otrok, ki je v fotosintezi spoznal bistvo življenja, majhne, neskončno ponavljajoče se sončke, pege svetlobe, ki potujejo po vesolju in so duše stvari. Ploskam v ritmu drugih ljudi, ponavljam njihove ruske vzklike, možje ob meni na klopci se mi zadovoljno, srečno smeji in jaz se smejim njim, nekdo predme pomoli steklenico, pogledam ga, brezobega Rusa srednjih let z redko brado, *harašo* pravi, *harašo* rečem, vzamem jo, si vlijem v grlo pekočo špiritovsko zmes, pozabim na viruse, slino in paradontozo, kar pijem in pijem, dokler mi možki sam ne vzame steklenice, me potrepnja po hrbtu in jo preda naprej. Z rokavom si obrišem tekočino, ki mi čez spodnjo ustnico polzi po bradi, potegnem zavojček cigaret, si eno prižgem, jih podržim še pred rokami, ki se pojavijo od vsepovsod, in se spet zatopim v žilo življenja, ki divje utripa pred mano in se po sredi neskončne, mlečnate sivine vije proti horizontu.

V ušesih čutim mehek, drgetav pritisk, skoz toplo, megleno opno padem v režo spomina, majhen otrok sem še, ded me dvigne na rame, da vidim čez hrbe ljudi pred nama. Po cesti hodijo možki na hoduljah, v čudnih pajacastih oblačilih, kakršna sem poznal iz knjig, pred njimi hodi možki in vrtil ročico lajne. V rokah držim dedovo sprehajalno palico in z njo navdušeno maham naokrog, po nesreči zadenem gospo, ki je prišla zraven naju, vidim, kako se ji je pred ušesom zlomilo držalo očal in ji zanihalo dol po licu, in hkrati zagledam klovn, ki se s svojih hodulj reži proti meni čez cel obraz s svojimi živordečimi ustnicami, *pankrt zanikrni*, slišim žensko, vidim, kako klovn izproži svoj dolgi rdeči jezik, in tudi jaz svojo malo zaplato mesa pokažem ženski, ta potem pobesni in me hoče zlasati, vendar jo ded umiri in prežene z groznimi, sijajnimi besedami, da je stara vlačuga

in da je še čudno, da je nisem večkrat udaril po glavi, in potem zmagovito odjaham stran na ramah najboljšega deda, kar jih je bilo, in pomaham klovnu, ki mi v slovo maha s hodulj in se brezmejno pači in reži.

Maham ženski, ki ovita v tanka trakova tkanine sedi na kameli, z golimi nogami se oprijemlje živali in pozdravlja vsenaokrog, ta Tunizijka ali Maročanka ali kaj vem kaj, za katero dostojanstveno hodijo moški v turbanih, zdi se mi, da se je zdaj posvetila prav meni, žival gre naprej in mimo, ona pa se obrača in še vedno maha ob stran in potem nazaj, vidim gubo kože, ki se ji naredi na ljubkem pasu, majhen, nežen pes mojega pogleda jo grizlja po tistem mehkem obročku svilnatega mesa, jebenti, razpokam po dolgem in počez in nenadoma začutim, da sem živ, kar tako, brez cilja, za prazen nič. Skočim s klopi, z visoko dvignjeno roko maham proti ženski in ob steni človeških teles poskakujem po pločniku, bebec, pavijan, idiot, vidim njene lase in roko nad glavo, kako nežno kačasto vrta v zrak, kot bi ščegetala popek turobne sivine in jo hotela spremeniti v preprogo obljubljenih mohamedanskih devic, ki čakajo na drugi strani kožnatega telesa. Po širokem pločniku tavajo ljudje, razrahljan od čudnega špirta in magnetne mesene beline jahalke se mehko zadevam obnje in spremljam karavano, maham in stegujem vrat, da bi spet videl cel obraz in telo ženske, dokler nenadoma ne začutim, kako začne gleženj moje desne noge nenadoma hinavsko in brez usmiljenja popuščati, in ravno še dovolj časa imam, da pogledam podse in vidim, kako sem stopil na zmečkano pločevinko. Zvrnem se na umazan asfaltni prah, iz žepa plašča mi šine platenka oranžade in me prehitim mimo glave, vidim jo, kako se odkotrlika med nogami ljudi, odvrženimi papirčki, cigaretnimi ogorki in pasjimi iztrebki ter se zaleti v oranžado cestnega podhoda, da plastični zamašek počim in začne sladkobna tekočina skoz režo v silovitem curku pršeti po ljudeh, naslonjenih ob steno. Iz kaotičnega nereda nog in čevljev naokrog, z nizkega horizonta pritlehne perspektive, iz mravljiščastega marljivega hitenja v stotere smeri se izlušči par močnih, tankovskih škornjev, pokritih s hlačnicami policijske uniforme, in v ravni črti odločno, grozeče prihaja proti meni.

Nerazpoznavno poteptan v prah, prelit s kubikastimi betonskimi gmotami, povaljan v asfalt z večtonskimi valjarji, razpljuznjen pod udarci kometov, ukristaljen v sezonskem prehodu ledene sveče, sparjen v razžarjenem jeziku lave, usvetlobljen v peklju sončnih jeder, zamolčan v ničevje

črnih lukenj, potegnjen vase in obrnjen naokrog, razmehčan in razpotegnjen na vse strani, en atomček na eni in en atomček na drugi strani neskončnosti, čakajoč za mejo vesolja, na preži za vsemogočnostjo božjega vdiha, s skrhamo razcufanino telesa, s prešito pego duše, z nasmehom nebogljenega tujca, ki pa ima v žepu mednarodno novinarsko izkaznico in lahko z njo pomaha po zraku in se s tem reši ali dokončno pogubi, se oprem na komolce in pogledam navzgor po uniformi. Vidim prav, ne znam več razločiti odtenkov hoje? Približuje se ženska, z blond kodri, ki ji padajo čez rame, komaj rahlo naličena, toliko, da ustnice prodrejo skoz sivino, toliko, da vidim nakazano divjo simetrijo obrvi, nozdrvi plemenite živali, vzvišene nad vsakršno laznino. Ustavi se korak pred mano, čaka, *je kaj narobe*, reče, to razumem, sestra, odkimam, *nič*, rečem v slovenščini z ruskim pridihom in brezmejno dolgo spremljam potovanje tega svojega *nječ* do ušesnih membran in se spravim na kolena, na noge, se zravnam in s sebe sklofam prah. Kaže, da me razume, pa mi ne verjame, premeri me z ostrim pogledom, odvečno, nezadovoljno, prezirljivo, se mi zdi, za hip povrta po meni in me oklofuta s pogledom, potem se sunkovito obrne in odide nazaj do policijskega avta, parkiranega na pločniku ob izložbi knjigarne.

Nebogljeno stojim na križišču radovednih pogledov, epizodna improvizacija velikega karnevala, brezplačen, nehoten nekajsekundni statist veličastnega praznovanja, s telesom, ki me je izdalo in se je proti moji volji zagnalo na svinjski pločnik. Gibanje k negibnosti, živo k neživemu, vertikalna na horizontalo, prah k prahu. Izdajalsko telo, s svojim živahnim razpadanjem, gomazenjem živčnih atomov, vsakršno nestalnostjo, nastavljalce zank, okorna slonovina, radoživi ništrc, gravitacijski suženj, ki me bo nekega dne, neke noči, dokončno zapustil in se bo v vsem svojem obsegu potopil v temo in požrtijo črvov. Besnim nanj, zaganjam se v njegovo otrplost, s skrajnimi napori mi ga uspe pognati v tek, nazadnje se le premakne in s trdimi, hlodastimi nogami zadrša proti podhodu.

Previdno, počasi stopam po zlizanih stopnicah, nekje ob meni poskoči platenka oranžade, ki jo navzdol zažene jezni ali objestni poškopljeneč. Ne dvignem pogleda, spuščam se v sivkasto temo, pazim, da lovim ritem kamnitih valov. Stopim čez kovinsko rešetko z razmaknjenimi, odtrganimi ali v globino zavihanimi kovinskimi rebri, po hrapavem, neobdelanem betonu grem v vedno gostejši mrak. Tam, kjer bi morale biti luči, štrlijo iz sten

živčni končiči električnih žic. Slišim mrmranje glasov, monotono spodsavanje sičnikov in šumnikov, vendar nikogar ne vidim. Grem ob robu, s prsti drsam po steni in stopam naprej, oči se počasi navajajo na komaj prehodno sivkasto temo, vidim, kako se nekje na sredini prostor razširi za dva stranska zatrepa. Glasovi postajajo vedno glasnejši, razločim gmoto treh ali štirih teles, ki s hrbtom proti meni čepijo skriti v kotu okrog ne vem česa in dvigujejo roke v zrak. Šele ko sem povsem blizu, vidim, da se grejejo ob starem sodu, iz katerega prihajajo bledikasti rdečkasti odsevi žerjavice. Obmolknejo, ko me slišijo za seboj, otrpejo v mulastem, vztrajnem sozvočju s toploto zarjavele pločevine, le nekdo se počasi ozre proti meni, da vidim razpotegnjeno pego pepelnatega obraza in črno zatrdlino ustne votline brez zob. Pokimam mu v pozdrav, za nekaj trenutkov se zaustavim, poskušam najti stik z njegovim pogledom; v časopisih sem prebral, da so zadnje dni iz Moskve nagnali na stotine in tisoče potepuhov, majhnih tatičev in nekaj kriminalcev nižjega ranga, vseh tistih, ki bi lahko skazili slavje. *Policija*, zamrmram z nekakšno rusko intonacijo in pokažem proti izhodu, vendar nihče ne potrebuje moje opozorilne solidarnosti in najbrž nihče tudi ne ve, kaj hočem, moški prime lesen štrcelj odlomljene veje in z njim zamahne proti meni, nemočno, razpadajoče, klavrno, toliko, da oprasne mreno sivkastega mraka. Obrnem se stran, grem naprej, za sabo slišim grgrajoče, brezzobo krohotanje, gobasto razpokanino razpadajoče duše, razbite usedline človeškega glasu. Kmalu je pred mano več svetlobe, še nekaj korakov in sem na drugi strani, po stopnicah prihajam v mlečnato sivino moskovskega neba, med pisana oblačila, ki z roba ograje poganjajo v zrak.

Zid človeške množice zapira pogled na široko avenijo, le tu in tam skoz vrzeli v neskončnem traku hrbtov zagledam ženske v nošah med pople-savanjem v bokih, moške v lahkotnih akrobatskih prebijanjih jesenske sivine, godce z vsemi mogočimi instrumenti. Od nekod daleč se nad steno teles približuje slon z baldahinom, v rilcu drži zastavo in z njo maha naokrog, videti je, kot bi se z njo dotikal ogrličastih okroglin človeških glav, te potem zavalovijo v navdušenju. Nenadoma začutim, da nisem del njih in nočem biti, želim si le čim prej stran, najraje v hotel, vendar sem ga pustil za seboj na drugi strani in bi moral spet skoz podhod, pogledam na uro, še dovolj časa imam, preveč, da se pred večerno slavnostjo ne bi za uro ali

dve ulegel, premalo, da bi znova tvegala srečanje s Karlom, ki mi je v svoji zaupljivi, trajni bolečini tik pred najino ločitvijo namignil, da mi mora še zelo veliko povedati in da se bova lahko šele popoldne v hotelu zares pogovorila o njegovi švedski Anette, o kateri pa tega dne resnično ne želim zvedeti prav nič več in naj končno že živi v miru pod nagrobnikom njune pretekle ljubezni, si mislim. Nisem niti mazohist niti najboljši človek, ko bi bil, bi se vrnil v hotel in nastavil ramo kolegu, skoraj že prijatelju. Poznam se, dobro se poznam, brez zadrege mu bom zvečer ali jutri natvezil razlog, zakaj sem ga pustil čakati v hotelu, in mu pri tem gledal v oči. Že dolgo nazaj sem se navadil živeti z lažjo, laž me dela po svoje boljšega, kot sem v resnici, si mislim, uporabljam jo, da ne prizadenem drugih, da ne pohodim tistih nekaj lahkih pisanih balončkov v svoji glavi, ohranja me celega, pomaga mi, da v krhkem zrcalu zavesti lovim odbleske, v katerih se prepoznam. Ampak včasih se ustrašim, kaj če Bog naredi tako, da nas v nebesih povsem razgali in potem duše ljudi, s katerimi smo živeli, nenadoma vidijo vse to sprenevedavo, bojzljivo, topoumno, pohotno, naivno, prizanesljivo, dobronamerno in vsakršno smetovje laži, ki smo si jih izmišljali zanje. A, kaj?

Ne, ne grem v hotel. Utrujen sem, dovolj imam hoje, mogoče bi se lahko zatekel v kakšen muzej, tam v miru sedel na toplem in opazoval slike. Iz žepa potegnem pomanjšan načrt mesta in ga razgrnem. Bolšчим v papir pred sabo in ga obračam naokrog, končno najdem siv pravokotnik, na katerem v angleščini piše *Tretyakov Art Gallery*. Presojam, kako dolga pot je do tja, mislim, da bi peš potreboval najmanj kakšno uro. Zganem list, zginem skoz prehod med dvema blokoma, mimo parkiranih avtomobilov in skupin ljudi, ki stojijo v krogih in si podajajo steklenice alkohola, se prebijem do Starega Arbata. Ne preostane mi drugega, kot da se spet spustim v reko ljudi, in ta me potegne za sabo. Zebe me, prav bi mi prišel kakšen požirek žganja, opazim, da pred restavracijami, v katere skupaj s svojimi kurbicami v krznu in usnjenih mini krilih izginjajo opičjakasti mladci, bahavo navešeni z zahodnjaškimi oblekami in verigami zlata, stojijo varnostniki; upira se mi ta nagrabljen neenakost, postavim se v eno izmed neskončnih vrst pred trafikami, v katerih prodajajo alkohol. Potrpežljivo čakam in si prižgem cigareto, opazujem, kako sredi ulice stoji suhljat mozoljast mladenič s pitonom za vratom in nagovarja mimoidoče, naj se fotografirajo s kačo.

Bolj ali manj si ga vsi le ogledujejo in na njem pasejo radovednost, potem se neka velika, debelušna ženska odloči, odpre denarnico, moškemu pomoli šop rubeljskih bankovcev in predenj potisne svojega dvanajst ali trinajst let starega otroka. Fante spravi kačo za vrat otroku, se za nekaj korakov umakne, pritisne na sprožilec, počaka nekaj sekund, da iz aparata prileze kvadratast kos papirja, in ga izroči ženski. Izproži svojo roko, kača začne prek nje lesti nazaj za njegov vrat, nenadoma se ženska razburi in mladeniča potegne za rokav, pod nos mu pomoli fotografijo, na kateri najbrž ne vidi nič ali pa premalo, v zraku vlažno polesketava koža kače, razpete med dvema vratovoma, razburjeno vreščanje ženske in ostro jezikanje mladeniča se sprijemljeta v kaotično dvoglasno piskanje, okrog dogodka se naberejo ljudje in nazadnje lahko vidim le še, kako ženska proti mladeniču zamahne s svojo torbico.

Potprežljivo se prestopam v neskončni vrsti, opazujem reko ljudi, ki se vije dol po Starem Arbatu. Nedaleč stran sedi nekaj pouličnih slikarjev in vabi mimoidoče na majhne zložljive stole, na velikem platnenem panoju naprej od njih je podoba zajetnega sumo rokoborca, na mestu njegove glave je luknja, skoz katero kdaj pa kdaj v zabavo radovednežev kdo pomoli svojo glavo in se pusti fotografirati. Končno nekako pridem do kioska, skoz okence lahko vidim le roke prodajalca, pripognem se in nekam v njegov trebuh zahtevam vodko.

Njet vodka, odgovori moški glas, *vodka, vodka*, trmasto ponovim in s prstom potrkam po umazanem steklu kioska, za katerim je, kot mislim in sem prepričan, polna steklenica vodke, prelepljena z velikim listkom s ceno. *Njet vodka*, ponovi možakar, čigar obraza ne vidim, in že streže človeku za mano s pločevinkami češkega piva. Ne dam se pregnati, vztrajam, od strani pride k meni moški, iz črne borše potegne steklenico vodke in mi v polomljeni angleščini razloži, da je v kiosku nimajo, lahko pa jo dobim pri njem. Kupim jo, čeprav je enaka kot tista za umazanim steklom, v steklenici, v kakršnih v Ljubljani dobim ceneno razredčilo, za njo zahteva deset tisoč rubljev več. Za hip se obotavljam in poskušam razliko preračunati v dolarje, jebemti, navsezadnje mi je vseeno, potegnem denarnico, plačam in s pijačo v žepu odidem dol po Starem Arbatu. Ljudje stojijo v skupinah in si podajajo steklenice, se gnetejo okrog stojnic z lesenimi meči, ogrlicami, podstavki za posode, okraski iz jantarja, babuškami v deseterih pisanih

izvedbah, pa kot Stalini, Lenini in Gorbačovi, majicami in prtički s podobo Kremlja in številko osemsto petdeset, nekateri pijano tavajo naokrog, drugi se prepuščajo toku, da jih odnaša po ulici in naprej proti središču mesta. Vidim pobarvanega prašička s sončnimi očali, oblečenega v vojaško uniformo, opico na rami suhljatega možica, dva človeka, ki našemljena v Stalina in Hitlerja uprizarjata ulični pretep, slepega starca, ki zavit v cunjje sedi na betonskem podstavku za rože in igra na orglice, skupino mehiških pouličnih glasbenikov, pred katerimi pleše debela ženska v zrabljenih hišnih copatih, zavita v plet, ne ustavljam se, odnaša me naprej, sledim množici, ki se vedno bolj redči, v sivino leze mrak, v moje pete prodira hladna, prazna bolečina, v kolkih slišim suho trenje kosti, v pljučih vrtnčenje tesnobe, nevarna praznina se razširja čez pego moje zavesti. Čutim drobne kozmične kapilare, kako sprijete v klobčič raztegljivega puhca nihajo čez zrcalo moje duše in se zadevajo ob rešetke iz kristalnih živčkov, zazvenijo, se potrklijo in odbijejo na drugo stran, prebijajo zgoščen prah telesa, silijo ven iz njega, vrtajo v druge plasti in drsijo v spomin prvih črk, iz katerih je Bog ustvaril svet.

Otrple hlodaste noge poslušno krmarijo po vedno tršem tlaku, najdem se na opusteli stranski ulici, glasovi za mano zamirajo v vlaknih megle, kdaj pa kdaj odpijem požirek vodke, potegnem iz žepa načrt mesta in ugotavljam, da nisem prišel še nikamor, hodim po sredi ceste, ki se vleče v neskončnost, se umikam redkim zablodelim avtomobilom in scalcem, ki se opotekajo k robu nad cesto dvignjenega parka in mokrijo navzdol. Nikjer nobenega taksija, jebemti, v celi Moskvi ni taksija zame, bratsko gostoljubje je zatajilo in prvič pomislim, ali ne bilo vseeno bolje plavati po razpljuznjenem izlivu Karlovih čustev kot izginjati v ledeni sivini neznane ulice. Nekje v daljavi vidim prometno prečno žilo, avtomobilski žarometi blede pikljajo v horizontu pogleda, od nekod se pojavi sestradan, mršav pes ali počlovečena velemestna podgana in se mi s pohuljenim pogledom ponuja za klavrnega spremljevalca. Pospešim trdi korak, počutim se, kot bi hodil po lesenih hoduljah, jasno je, da takšen ne bom peš vztrajal do galerije Tretjakova, pa vseeno skoraj stečem naprej, namesto da bi se obrnil nazaj in se zavlekel v hotel, Karla prosil za milost in utonil v neprehodno temo spanca, okrašenega s koprenastimi podobnicami toplih ženskih teles.

Star sem pet ali šest let. Ne morem si zapomniti, za eno roko ali še en prst zraven, vedno pomešam, je že bilo ali še bo. Z dedom sediva na

deki pod drevesom, naokrog letajo obadi in ose, preganja jih s časopisom. Njegove dolge bele spodnje hlače dišijo po starih omarah, med srebrnimi kodri na njegovih prsih, mehki kot koža belega sosedovega kužka, se lesketajo kaplje potu. Malo naprej od naju na betonu sedijo ženske v kopalkah, igrajo karte in se nama smeji. Tete so, sestrične moje mame, mrzle tete, čeprav je tako vroče. Strašno velike in stare se mi zdijo, cel kup jih je in morajo jih imeti okrog trideset. Mislim, da se jih ded boji ali pa jih ne mara, jezno mrmra, ko me vabijo k sebi in mi obljublajo sladoled. Za njimi je bazen, otroci skačejo vanj, voda škropi v zrak. Nekje tam plava moja mama, hladi si opečeno kožo. Ena izmed tet proti meni maha z denarjem, *pridi, pridi, si boš kupil sladoled*, jo slišim, vidim, kako denar čarobno miglja po zraku sem in tja, držim se deda za rame in v dlani čutim njegovo jezno godrnjanje, nenadoma stečem tistih nekaj korakov do tete in hočem vzeti denar, ona pa ga hitro skrije za hrbet, z vseh strani se k meni stegnejo ženske roke s čudnimi, velikimi prstani, v trenutku z mene potegnejo stare bratove črne šolske telovadke in začnejo ploskati in se mi na ves glas krohotati. Njihova velika, našminkana usta raztegnjena plavajo proti meni kot rezgetavi gobci velikanskih živali, v njihovi strašljivi globini se ob straneh lesketajo zlati zobje. Gol sem, strašno sam in pomanjšan, ne morem se premakniti, zrak okrog mene, ki je bil prej še cel, se je razbil in me zdaj s svojimi ostrimi kosi zbada z vseh strani. Ne upam se pogledati dol po telesu, tja, kamor med krohotom buljijo mrzle tete, svet se izgublja za solzno zaveso, potapljam se v vonj deda, ki me med ropotanjem svojega preklinjanja in smeha žensk ovija v mokro brisačo in dviguje v naročje.

Hrumenje avtomobilov je vedno glasnejše, njihov pločevinasti zvok je v mrazu še ostrejši. Ljudje v razlomljenih verigah drsijo z obeh strani široke prečne avenije in se izgubljaajo v podzemlje, kot bi jih vase srkal velikanski vrtinec, diskasti betonski nastavek za mletje mesa. Iz žepa potegnem načrt mesta in poskušam ugotoviti, kje sem, pes se mi pohuljeno zapodi proti dlani in komaj še pravi trenutek ga opazim, da dvignem roko in ga naženem. V divjem, klecajočem teku se zapodi stran, kosti klavrno nabrekajo njegovo ubogo garjavo kožo, ki se bo, mislim, vsak hip razprhnila. Razgrnem pomanjšan zemljevid, boljšim vanj in ga obračam naokrog. Ne vem, ali hodim v pravo smer, sever, jug, vzhod, zahod, spodaj, zgoraj, tik ob meni ali za robom vesolja, to so stvari, ki so že od vedno pretežke

zame, ne razumem teh razdelitev, ne najdem se v njih. Naprej grem, na dolgo potegnem iz steklenice, da pijača zažge vame kot ogorek v mrzel sneg, že lahko razločim obraze ljudi, oprezam za napisom z imenom avenije, na tabli pod ulično svetilko zagledam lepo izpisano črko in ta mi ustnice razširi v olajšan nasmeh. Podzemna železnica.

Vključim se v verigo ljudi, po stopnicah se spustim pod betonsko kožo mesta, hodim mimo trgovinic z jantarjevimi okraski, cedeji, usnjenimi torbicami, toplimi sendviči in pijačami, do konca izpijem vodko in hočem kupiti novo, zadovoljiti se moram s steklenico gruzinskega vina, potisnem ga pod suknjič in odidem naprej, navzdol za reko ljudi, čez nove in nove slapove stopnic, kupim vozovnice in se po neskončno dolgih tekočih stopnicah spuščam v trebuh mesta, tresljaji železnega drobovja in toplota prodirajo vame in me rahljajo, čutim, kako se atomčki prebujajo iz mrzle otrplosti in balončkasto utripajo. Usedem se na stopnice in gledam čez glave ljudi pred sabo, v cevast betonski strop, na katerem z umazano rumenkasto svetlobo brlijo podolgovate luči. Pogledam na uro, jebemti, kmalu bo šest, zdaj moram že kar pohiteti, če hočem še malo posedeti v muzeju in se potem pravočasno udeležiti večerne slavnostne prireditve. Moji predstojniki v službi imajo slab instinkt, da na tako pomemben dogodek pošljejo človeka, kakršen sem jaz, kaj pa se me navsezadnje vse skupaj tiče, čisto vseeno mi je, ali je kdo naselbini lesenih kolib rekel Moskva pred osemsto petdesetimi, tri tisoč dvaintridesetimi ali tremi bilijončki in enajstimi milijoni let. Glavno je, mislim, da se Zemlja sploh vrti, da je kakšna hinavska črna luknja vesolja nenadoma v hipcu pijavkasto ne poseša vase, da dotik dveh kož še vedno lahko vžge iskro, ja, in tudi, da tole gruzinsko vino, ki ga pravkar odpiram, ni preveč kislo. Zdaj že vidim konec stopnic in nekakšno kontrolorsko uto, iz katere se nagiba starejši moški v beli halji in med vpitjem maha navzgor proti meni. Vstanem, pomiri se in izgine nazaj za pleksi steklo. Ko grem pozneje mimo njega, me napeto opazuje s koticom očesa, zdi se mi, da jih je zaradi takšnih kričavih opozoril že kdaj skupil.

Ljudje se izgublajo po hodnikih v vse smeri, ustavljam se pred napisi v cirilici in na dolgih seznamih imen mukoma vedno znova iščem postajo Tretjakovskaja, potikam se po brezkončnih prehodih, vedno globlje se spuščam, vedno bolj sam sem. Nazadnje le pridem do opustelega podzemnega perona, ne vem, kam je poniknila človeška reka, povsem na drugi strani

stoji majhna skupina japonskih turistov, nekje na sredi sedi na klopi ženska v črnem krznenem plašču. Postavim se k tirom, na velikih umazanih tablah iščem Tretjakovskajo, komaj jo najdem med črnimi razkljukanimi zapisi v cirilici, zapomnim si zadnjo postajo na tej progi in čakam. Šele čez kakšnih deset minut pripelje prvi vlak, napis na njegovem čelu se ne ujame s tistim v mojem spominu, spustim ga mimo, izpod plašča vzamem steklenico in dvakrat trikrat na dolgo potegnem. Tudi naslednji vlak ni pravi, in še naslednji tudi ne, začnem se nemirno prestopati in gledati naokrog, japonski turisti so se že odpeljali naprej, ženska še vedno sedi na klopi in gleda predse, kot da nekaj globoko premišljuje ali sanja z odprtimi očmi. Še enkrat se prepričam, da bi morala biti Tretjakovskaja v smeri, za katero čakam, ampak nekaj je narobe, tudi naslednji vlak ni pravi in spustim ga. Obotavlja je zadržam proti ženski, nočem biti nadležen, sama sva v praznem prostoru, nočem je prestrašiti, zakreham, da jo opozorim nase, ne želim, da bi me imela za potuhnjenega nadlegovalca. Zaznam vonj po svežem laku, *Tretjakovskaja*, rečem nekam ponižno, šele zdaj začutim, da sem že precej pijan, in skušam to zakriti, *Tretjakovskaja*, ponovim in z bedasto vprašujočo gesto roke pokažem proti predoru. Ženska dvigne pogled, prikima, in se spet zatopi vase. Postavim se k tirom, čakam na naslednji vlak, ko ga slišim prihajati, se še enkrat ozrem proti ženski, in preden kaj rečem, prikima in dvakrat mehko zapoje *Tretjakovskaja, Tretjakovskaja*. Zahvalim se ji z nasmehom, počakam na vlak in nestrpno skočim v napol prazen vagon. Skoz okno se še enkrat obrnem proti njej, kot da pričakujem potrditev, da sem na pravi poti, vendar gleda drugam, nekam skoz železje in beton, skoz zatoхло drobovje podzemlja. Šele zdaj opazim, da ima ob robu klopi zloženih nekaj velikih ikon.

Vlak spelje, me vrže iz ravnotežja, ravno toliko, da se moram oprijeti kovinskega droga, ravno toliko, da mi zato izpod plašča pade že skoraj prazna steklenica na tla in se črepinjasto razleti. Na sebi čutim mrke poglede, zavlečem se v prosto vrsto sedežev in se potuhnem. Prepuščen sem sebi in svoji sramoti, vso pozornost usmerim v branje napisov v cirilici na postajah, na peti bom moral izstopiti, ali na šesti, jebemti, ne smem zamešati, vstanem in skoraj z obrazom na šipi buljim v temo predorov in potem v šibko svetlobo postaj, z očmi se prebijam skoz napise, jebemti, peta postaja je že za mano, pa šesta in potem tudi že sedma in osma. Sem zgrešil napis ali vlak, me je ženska zavedla? Vagon je skoraj prazen, opogumim se in

grem do enega izmed novih potnikov, vljudno zamrmram *Tretjakovskaja*, pokima, se nasmehne, *Tretjakovskaja*, pokaže v nasprotno smer vožnje, *Tretjakovskaja*, ponovi in potem reče še nekaj, kar razumem kot *zelo daleč*.

Usedem se, poteptan v trebuh zemlje, razpršen v temo predorov, presvetljen z umazano rumeno svetlobo, skrhan od plivkanja betonskih žil, prešit s praznino cviljenja zavor, zagozden v neenakomerno drdranje železnega ritma. Jebemti, ožarjen od polnega žarka ničā, preklan na tisočinke puhastih luskin, pomendran v satovje lepljive žalosti, prepihan od neznosnega razkrajanja podzemnih črvov.

Na naslednji postaji izstopim, tako ali tako je zadnja. Po opustelih betonskih prehodih in ropotajočih neskončnih tekočih stopnicah se vzpnem proti vrhu, od prodajalca vozovnic zahtevam načrt za pajčevinast preplet podzemnih postaj; gluha je ali pa me ne razume, vztrajno odkimava z glavo, od sebe ne da glasu. Mulasto bulji vame, zanj sem živčen odvečen tujec, v njegovi duši so usedline kostnega prahu stoterih znancev in sorodnikov, ki so jih raznesle nacistične bombe, razvotlile stalinske krogle v tilnik, razpokale ledene sibirskie noči, premišljuje samo to, kako bo čez mesec razdelil svoje uborne rublje. *Nič ne razumem*, pravi njegov trmasti molk, *nič ne vem*. Odneham, odvlečem se proti izhodu, komaj še premikam olezenele noge, v katere je vdrla razbolela praznina, stopnice so polne cigaretnih ogorkov, pasjih iztrebkov in črepinj, nimam moči, da bi iskal čistine med njimi. Zakorakam ven, za prazno ploščadjo z vrsto razlomljenih ali do tal razžaganih dreves se razprostirajo velikanski bloki. Bleda svetloba z oken se lišajasto zajeda v noč, videti je, kot bi na velikem črnem platnu prhnel umazan bel ptič. Na moji desni strani trije moški čez stojnico vlečejo ponjavo, ki pokljajajoče ropota v vetru, približam se in jih vprašam, ali bi kje v bližini lahko dobil vodko. Odkimavajo, izmenjujejo si besede v jeziku, ki ga niti malo ne razumem, najbrž prihajajo iz Zakavkazja. Potem eden seže v zaboj s prtički, iz njega potegne v časopis zavito steklenico in jo pomoli proti meni. *Twenty dollars*, reče v solidni angleščini, *real wodka, for you just twenty dollars*. Približam se mu, vzamem denarnico in naredim kupčijo. V zraku čutim napetost, mogoče so se dogovorili, da me pretepejo in oropajo. Vseeno mi je, človeku dam trideset dolarjev, ne iz strahu, kar tako, zasmejim se in odidem nazaj proti vhodu v podzemlje, slišim, kako se moj pijani, absurdni smeh vrtinči med ledenimi sunki vetra.

Grem mimo prodajalca kart, ki se z golobastim, visokim glasom nekaj pogovarja sam s seboj, spet se spustim v trebuh zemlje, tavam po medlo osvetljenih hodnikih in ropotajočih tekočih stopnicah. Odvijem steklenico vodke in potegnem v dolgih požirkih, hočem pogledati na uro, vendar ne zberem dovolj volje, zdi se mi, da sem se ves, kar me je, skrčil v droben, tesnoben disk na vrhu glave. Potikam se po betonskem labirintu, nikjer ni nikogar, nasproti mi pride le pijana skupinica mladine, zašumi in spet zgine, hodim naprej, zgubim se v stranskem rokavu, posutem s črepinjami, razpadajočimi cunjami in mačko v strjeni mlaki krvi, obračam se in vrnem, tavam globlje in globlje, dokler nazadnje ne pridem do postaje. Vlak čaka, luči so ugašene, vrata odprta. Vstopim, opotečem se proti sedežu, se pogreznem vanj in glavo naslonim na šipo. Med ustnice si porinem steklenico in potegnem, želim samo še spati, se razpustiti v tenkih vibracijah miru, pred očmi se mi vrtijo Karlova šepasta hoja in njegova enakomerno trpeča usta z vztrajnim premlevanjem jalovih oreškov besed, ropotajoče poskakovanje široke reke avtomobilov po valovitih planjavah avenij, silovito trzanje letalskih lopatic, panično zavirajočih v nevihtni noči, žalostna pasja uta Leninovega mavzoleja, drgetajoča belina kože ženske, ki mi maha s kamele, Dostojevski, zibajoč se v zraku, trda hoja tankovskih škornjev proti moji glavi, akrobati, poskakujoč po sprijetem sivem prahu, kača, ki se ovija dečku okrog vratu ...

Nekje ob sebi zaslišim šum, iz kotičkov oces zagledam temno senco, ki seda k meni, ob stegnu čutim trden, topel pritisk. Preveč pijan sem, da bi lahko scela obrnil glavo, vame prodira vonj rezkega laka, v šipi se odbleskne bleda pega obraza, na spuščeni dlani začutim ščegetanje mehkih dlak. Težko vdihnem kepaste strdke praznine, zberem še zadnje razbitine moči in obrnem glavo: ob meni sedi ženska v črnem krznenem plašču z veliko ikono v roki, pred očmi mi zavalovi zlat lesk, vidim vprašujoč pogled ženske, nagnem se k njej in glava zadrsi po črnem toboganu rokava v njeno naročje, pod jezikom se mi nabirajo trkljajoči ostružki besed, prekriva me rezek vonj laka z ikon, potapljam se v mehek, vlažen oblak naročja, čutim, kako mi pritisk v glavi popušča, kako bleda pega zavesti končno potemni in se vdaja, se potaplja v migetanje tisočerih belih kristalov, v katerih ženska roka prekriva oči.